

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cursus studiorum monasticorum, sive series sublimium disciplinarium - Cod. Ettenheim-Münster 99-110

Theologica universa - Ettenheim-Münster 108 - Tom. II

Cartier, Gallus

[S.l.], 1795

Caput tertium

[urn:nbn:de:bsz:31-111018](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-111018)

modatum videtur, si neglectis, quae vulgò pro-^{443.}
feruntur, rationibus, ex unâ fivè Statua-
mus, discrimen quidem esse inter generatio-
nem Filii, et profectionem Spiritus sancti,
cujus causam ac rationem certam, et quae
undequaque sufficiat, planè ignoramus.

Certè S. Patres ipsi, Macedonianis,
qui, ut Spiritus sancti divinitatem impugna-
rent, hoc argumentò utebantur*, cum nem-
pe, si à Patre procederet, aequè esse ipsius
Filium ac Verbum, respondentes, equidem
quâdam discriminis inter generationem Ver-
bi, et Spiritus sancti profectionem causas
~~quorundam~~ aliquam præferentes verisimilitu-
dinem afferre conabantur, ultro tamen mo-
uerunt, evidentem discriminis hujus ra-
tionem minimè reddi posse. De Patre et
Filio, De Patre est Spiritus sanctus, ait S.
Augustinus*, sed idè genitus, iste procedens.
Quid autem inter nasci et procedere intersit,
de illâ excellentissimâ naturâ loquens, ex-
plicare quis potest? Non omne quod proce-
dit nascitur, quamvis omne procedat quod
nascitur..... Haec scio. Distinguere autem
inter illam generationem et hanc procef-
sionem nescio, non valeo, non sufficior.

* Apud S. Athanasium
Ep. ad Serapionem.

* lib. 3. cont. Maxi-
imum c. 14.

* Caput Tertium
De Relationibus divinis.

392.
* vid. inf. Exercit. Theolog.
Exercit. 3. n. 42. et seq.

Relatio, prout definitivimus in nostra
Metaphysicâ part. i. c. 2. . . * est ordo
scilicet respectus vel habitudo unius ad aliud.

* Adiuncta sunt ea,
quae ibidem de
relationibus dispe-
rimus.

Duplex generatio dicitur, rationis
una, altera realis. Prior est, quae fingi-
tur ab humana mente inter ea, quae suâ
p̄te naturâ ad invicem non referuntur,

Sim. C. pag
201.

444. qualis est relatio generis et speciei, predicati
et subiecti: relatio autem realis est, qua
unum à parte rei ad aliud ordinatur nemine
cogitante, ut relatio identitatis, aequalita-
tis, &c. Domini ad servum, quae realis dici
potest, quia vera est, licet non sit essen-
tialis ac necessaria.

Rursus alia est relatio subiecto
accidentalis, extrinseca et adventitia,
qualis est in creatis relatio hominis gene-
rantis ad filium, quem generat; neque
enim essentialis est homini, ut filium ha-
beat, seu generet: alia vero est essentialis
et interna, cuiusmodi est relatio creaturae
ad Creatorem.

Rursus in omni relatione duplex
esse distinguitur, unum quod vocatur esse
in, seu subiectivum, ratione scilicet
subiecti, in quo est relatio; alterum quod
dicitur esse ad, seu terminativum, ratio-
ne termini, quem relatio respicit.

Inquiritur ergo 1° An, quid, et quot
sint in Deo relationes, et an vera sint per-
fectiones? 2° An et quomodo distin-
quantur tum ab essentia, tum à se invicem.
3° Quodnam sit earum in Deo officium,
quonam partes. Haec singulis paragra-
phis explicabimus.

393.

§ Primus.

An et quid sint in Deo relationes?
Quot numero? An vera perfectiones?

Conclusio 1ma

Sunt in Deo relationes verae ac rea-
les non modo tribus personis aequales, ut sunt

v.g. relatio identitatis, aequalitatis, similitu- 445.
dinis, de quibus non est questio; sed propria
et personales, quae vulgò vocantur relatio-
nes originis, quia nempe fundantur in ori-
gine seu processione unius personae ab alià

Prob. 1.º Dantur in Deo vere processio-
nes, prout cap. praecedenti demonstravimus.
Atqui illae conipi non possunt sine relatio-
nibus originis, per quas persona produens
refertur ad personam productam, Pater scilicet
ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus
sanctus ad Patrem et Filium.

Prob. 2.º Dantur in Deo Paternitas,
Filiatio, et Spiratio. Atqui Paternitas,
Filiatio, et Spiratio sunt relationes rea-
les originis, dicunt namque ordinem seu
habitudinem ad se invicem independentem
à mentis creatae operatione; nempe Paternitas
essentialiter refertur ad filiationem,
neque enim Pater conipi potest sine Fi-
lio, neque Filius sine Patre, nec Spiritus
sanctus sine principio à quo realiter
procedit; ac nemine cogitante in Deo
sunt paternitas, filiatio, et spiratio,
sunt quippe formae, per quas Pater Fi-
lius et Spiritus sanctus constituentur.
Ergo, &c.

Prob. 3.º Datur in Deo realiter
fundamentum, per quod tres personae
realiter inter se distinguuntur. Atqui
id aliud non est, quam relationes origi-
nis, siquidem non potest esse natura
cum omnino eadem sit in singulis per-

446 Sonis. Ergo tale fundamentum sunt relationes originis seu processionis.

Prob. 4to Sunt in personis divinis proprietates quaedam singulares ac peculiarares, quibus illae constituuntur ac distinguuntur, prout ostendemus §. 3to Atque proprietates illae non sunt communes et absolute; Ergo sunt relative. Ergo sunt in Deo verae ac personales relationes originis non tantum secundum esse in seu ratione subjecti in quo unaquaeque earum est, sed etiam secundum esse ad seu ratione termini, quem unaquaeque respicit, reales.

Conclusio Secunda.

Quatuor duntaxat sunt in Deo relationes reales seu originis, scilicet Paternitas, Filiatio, Spiratio activa, et Spiratio passiva.

Prob. Ex dictis cap. praed. §. i. concl. 2da Duae tantum sunt in Deo processionis, una per intellectum, altera per voluntatem. atque ex duabus processionibus necessario resultant quatuor relationes. Nam ubi sunt duae productiones, ibi sunt duae relationes personarum producentium, et duae personarum productarum: sic in Patre est relatio paternitatis ad Filium; in Filio relatio filiationis ad Patrem; in Patre et Filio relatio spirationis activa ad Spiritum sanctum; et in Spiritu sancto relatio spirationis ~~activae~~ passivae ad Patrem et Filium, per quas relationes divinas personae in se constituuntur in ratione personae, et à se invicem distinguuntur, pro-

7. 202.

394.

ut infra ostendemus. Ergo quatuor duntaxat 447.
Sunt in Deo relationes originis; tot enim sunt
in eo unius ad alium ordines seu respectus.

Quod ipsarum perfectionem spectat,
certum est apud omnes Theologos, quod, si con-
siderentur secundum esse in seu prout sub-
jectum, in quo sunt, afficiunt, sint perfectio-
nes. Sic enim considerata sumuntur, velut
sunt idem realiter actu cum essentia divina,
vel prout ab eâ virtualiter distinguuntur:
at utroque modo spectata sunt perfectiones,
priori enim modo considerata sunt ipsa essen-
tia divina; 2.º modo etiam sunt ipsa ca-
dem divina essentia secundum nostrum concipiendi
duntaxat modum ad esse Patris aut Filii
aut Spiritus Sancti ab ipsis coactata, mo-
dificata, et determinata.

Controversia ergo inter ipsos est. De
relationibus divinis secundum esse ad, seu
prout terminum, ad quem referuntur, res-
piciunt.

Conclusio 3.ª

395.

Probabilis relationes divina for-
maliter ut relationes sunt, ac secundum
esse ad, vere sunt ac reales perfectiones.

Prob. 1.ª autoritate S. Cyrilli,
lib. 2. Theauri c. 1. ubi, non potest, ait,
esse perfecta divinitas, nisi Filium ha-
beat, et fructum ex se pariat. Ergo
juncta ipsum Pater est perfectus non
tantum quia Deus est, sed etiam quia
Pater est.

S. Damascenus lib. 1. de fide ortho-
doxa c. 11. existendi modum persona, id est,
relationem, expresse perfectionem appellat.

S. Thomas q. 40. a. 3. a. 1. proprietates personales, quibus distinguuntur persona, ad dignitatem persone constituta pertinere ait. Et opusculo 1. contra errores grecorum c. 7. Non posset, inquit, esse Pater perfectus, nisi Filium haberet, quia nec Pater sine Filio esset, nec esset Deus perfectus, nisi haberet Verbum.

Prob. 2. 2° ratione. Quicquid reale est in Deo, atque in omne habet quod in suo gradu seu ordine postulat, et exigit, idem perfectum est, ut patet. Atqui ex dictis relationes originis in Deo sunt reales, et in omne habent, quod ex sua formalivatione postulant, et exigunt. Ergo.

Item: Quod divinam naturam certo modo seu certa quadam ratione afficit, terminat, complet, ac ultimo contrahit, quod divinas personas in ratione persona constituit, idem in ordine suo et secundum rationem formalem perfectum est. Atqui tales sunt divinae relationes originis. Ergo, p.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1° contra 1^{am} Conclusionem. Extrema, seu Subjectum et terminus relationis à se invicem pendent. Atqui in divinis persona à se invicem non pendent, unaquaque enim persona est essentialiter Deus, est autem de essentia Dei ut proxius à nullo alio pendeat. Ergo neque inter illas reperitur relatio realis.

Resp. Dist. maj. Extrema relationis à se invicem pendent per modum simplicis Subjecti et termini, conc. En suppositione minorum, quod inter duo sit mu-

3. 203. —

tua relatio transcendentalis, unum non 449.

potest esse sine alio. Pendent per modum effectus, aut per modum causa, neg. maj.

Relationes, quae reperiuntur in divinis, efficiunt quidem, ut persone, quae sunt earum termini, sibi invicem co-existent: Siquidem ex suppositione quod Deus sit Pater, necesse est, ut habeat Filium; Sed non efficiunt, ut persone à se invicem pendeant tanquam effectus à causa, quia produuntur actionibus, per quas unicuique persone producta communicatur eadem numero natura, quae in Patre reperitur, ac proinde natura proinde independens.

Ob. 2. d. Relatio realis presupponit extrema realiter distincta. Atqui relationes in divinis non presupponunt extrema realiter distincta: nam illud non praehypothet extrema realiter distincta, quod efficit realem extremorum distinctionem. Atqui relationes in divinis efficiunt extremorum à se invicem distinctionem: scilicet in divinis extrema, seu persone, non distinguuntur per essentiam, sed tantum per relationes. Ergo, p.

Resp. dist. maj. Relatio in creatis presupponit extrema realiter distincta, conc. In divinis, neg. maj.

Ratio disparitatis est, quia relationes, quae in creaturis reperiuntur, sunt accidentia, ac proinde supponunt subjectum, cui inhaerent, prius existens: è contra in divinis, relationes non sunt accidentia, sed substantia; et consequenter non

Sente. Quippe nihil aliud dicit in suo con- 451.
ceptu, quam referre unum ad aliud. Hae
responsio est S. Augustini, lib. 9. de Trinit.
c. 3. ubi quavis, inquit, diversum sit
Patrem esse, et Filium esse, non est
tamen diversa Substantia, quia haec non
secundum Substantiam dicuntur, sed se-
cundum relativum, quod tamen rela-
tivum non est accidens, quia non est
mutabile.

Ob. 5to Licet Deus creaturas pro- 400. — 4. 204.
duxerit, nullam tamen relationem rea-
lem ad eas habet. Ergo nec ad Filium
à se genitum.

Resp. neg. cons. et paritatem.
Disparitas est, quod actio, per quam De-
us creaturas producit, sit Deo extrin-
sea et transiens; unde extrinsecam
duntaxat creatoris denominationem
ipsi infert; productiones vero divinarum
personarum sunt interna, substantia-
les aeterna, et ejusdem naturae termi-
nos habent.

Ob. 6to contra 2^{am} Conclusionem- 401.
nem. Si plures admittantur in Deo rela-
tiones, quae sint formae quaedam interna
ae subsistentes, fatendum erit, plures
quoque in Deo esse formas internas, spe-
ciales ac proprias divinarum personarum;
ae consequenter aliquam esse in Patre,
quae non sit in Filio, et vicissim. Atqui
utrumque istud pariter absurdum vi-
detur. Ergo, p.

Resp. Dist. maj. Fatendum erit,
plures esse in Deo formas internas et sub-
sistentes, metaphysicas et relativas, con.

452. *Physicas et absolutas, neg. maj.* Relationes divinae non sunt, neque concipiuntur à nobis velut forma seu entitates quādam superadditae, ab essentia realiter distinctae, nam una est in tribus personis ac simplicissima divina natura entitas: sed concipiuntur à nobis per modum formae seu modi metaphysici, quo natura ultimo terminatur ac contrahitur ad hanc vel eandem personam; quae formae aut modificationes ab ipsa essentia realiter non distinguuntur, sed virtualiter duntaxat ob summam Dei simplicitatem et infinitatem.

402 *Ob. 7mo* Si essent in Deo quatuor relationes reales, esset in eo etiam quaternitas. Atqui hoc in Deo non est. Ergo.

Resp. neg. maj. Ratio est, quia Spiratio activa, quae non est aliud, quam actio productiva Spiritus Sancti, non distinguitur realiter à paternitate aut filiatione; ac proinde quatuor in Deo non constituit.

403. *Ob. 8vo* contra 3^{tiam} Conclusionem. S. Augustinus lib. 7. de Trinit. c. 1. sic loquitur: Deus ad se dicitur magnus, et bonus, et justus. unde sic conficitur argumentum: Ex Augustino, omnis perfectio in Deo est absoluta, ad se enim dicitur. Ergo relationes, cum non sint quid absolute, reduplicative sumptae, et prout sunt relationes, non sunt perfectiones in divinis.

Resp. neg. ant. S. Augustinus eo loci loquitur tantum de perfectionibus absolutis, ut sunt magnitudo, bonitas, justitia, quarum exemplum adducit,

ut probet, in divinis perfectiones dici ad 453.
Se, non autem ad aliud.

Ob. 9mo Si relationes essent per- 404.
fectiones plura sequerentur absurda:
nam 1° essentia sola non esset infinite
perfecta, ei nimirum desset perfectio re-
lativa. 2° Tres personae simul sumptae
plus continerent perfectionis, quam una
sola persona. 3° Filius esset perfectior
Spiritu Sancto: nam ei duae relationes
conveniunt, ad Patrem nimirum, cuius
est Filius, et ad ipsum Spiritum Sanctum,
cuius est principium; cum è contra una
tantum relatio, passiva sibi et Spiritui
Sancto conveniat.

Resp. neg. propositionem: et illius
idata. Ratio est, quia infinita per-
fectio sive trium relationum simul, si-
ve cuiusque in particulari spectata
continetur in essentia divina, eo quod
relationes sint actu realiter idem cum
ipsa; ita ut sicut qualibet trium re-
lationum est ipsamet essentia divina,
ita etiam essentia divina sit qualibet
trium relationum. Ex principio nixus
S. Augustinus, lib. 6. de Trinit. c. 8. docet,
tantum esse solum Patrem, vel solum
Filium, vel solum Spiritum Sanctum,
quantum tres personae simul sumptae.

Ob. 10mo Ex conclusionem nostram 405.
sequitur, unamquamque personam
aliquam carere perfectione, relatione
sibi et opposita, quae juxta nos est
perfectio vera: ita Pater caret filia-
tione, Filius paternitate, Spiritus

S. 205

454 Sanctus Spirations activā. Atqui, p. Er-
go, p.

Resp. 1°. neg. maj. Quia una est nu-
merica in tribus personis Divina essentia
cui omnes perfectiones tum absoluta tum
relativa insunt; ac consequenter una
persona non est aliā perfectior, neque
proprie aliquā caret perfectione, cum
eamdem habeat Divinam essentiam,
quae omnem in se perfectionem continet.

Resp. 2°. Dist. maj. Sequitur,
unamquamque personam aliquā carere
perfectione relativā, trans. perfectione
absolutā, neg. maj. Licet una persona
oppositā sibi perfectione relativā ca-
reat, non tamen idcirco alterā minus
perfecta dici potest: quia aequē sum-
mē perfecta est Filiatio v. g. in Filio,
quā paternitas in Patre, propter sum-
mam Divinarum relationum in essen-
tiā Divinā identitatem.

Resp. 3°. Singulas personas esse
quid idem cum essentiā Divinā; quo vi-
cissim est quid idem cum singulis perso-
nis: atque adeo nulla est perfectio in
singulis personis, quae eadem non insit
naturae. Quare tres personae naturam
eamdem habent; ac proinde unaqua-
que persona omnes habet aliarum per-
sonarum perfectiones, etiam relati-
vas materialiter saltem et identice, id
est, quatenus cum essentiā Divinā iden-
tificantur.

406. Ob. 3mo Si relationes sint per-
fectiones, tres erunt res in Deo. Atqui
in Deo non sunt tres res, alioguin-

essent tres substantiae, quod damnatum est in 455.

Arius. Resp. dist. maj. Tres res relative
erunt in Deo, cone. maj. nempe cum tres
personae divinae sint realiter distinctae,
revera sunt tres res relative. Erunt tres
res absolutae, neg. maj. Damnatus est
Sabellius, quod tres res relativas in Deo
non admisit; Arius vero, quod tres res
absolutas in eo asseruerit. Cum enim, ait
S. Augustinus, lib. 7. de Trinit. c. 4. cona-
retur humana inopia loquendo proferre
ad hominum sensus, quod in Secretario men-
tis pro captu tenet de Domino Deo creato-
re suo, timuit dicere tres essentias, ne in-
tedigeretur in illa summa aequalitate
ulla diversitas. Rursus non esse tria qua-
dam, non poterat dicere, quod Sabellius,
quia dixit, in haeresim lapsus est.

S. Secundus.

407.

An et quomodo relationes
divinae tum ab essentia tum a se
invicem distinguantur.

Relationes divinae comparari pos-
sunt vel cum essentia, vel inter se. Si in-
ter se, vel comparantur cum relationibus
oppositis, v. g. paternitas cum filiatione,
spiratus activa cum passiva; vel cum rela-
tionibus *disparatis et minime opposi-
tis, qualis est spiratus activa compara-
ta cum paternitate et filiatione.

Suppositis etiam huius, quatum
supra part. i. c. 2. pag. 29. tum in meta-
physica nostra de varia distinctionis rei
alicuius divisione exposuimus. poni-
tur

* Disparata dicun-
tur ea, quae de
se invicem prae-
dicari non possunt.

P. 206.

456.
408.

Conclusio 1ma

Relationes divinae ab essentia divina; uti et spiratio activa à paternitate et filiatione realiter non distinguuntur.

Prob. 1^a pars ex Cone. generali Lateranensi IV. sub Innocentio III. an. 1215. celebrato. ubi c. 2. Credimus, inquit Patres, et confitemur cum Petro, quod una quaedam summa res est, incomprehensibilis quidem et ineffabilis, qua veraciter est Pater et Filius, et Spiritus Sanctus; tres simul personae ac singulatim qualibet earundem. Et ideo in Deo Trinitas est solummodo, non quaternitas; quia qualibet trium personarum est illa res, videlicet Substantia, essentia seu natura divina, qua sola est Universorum principium, proter quod aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, neque procedens; sed est Pater, qui generat, et Filius, qui gignitur, et Spiritus Sanctus, qui procedit: ut distinctiones sint in personis, et unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus, non tamen aliud; sed id, quod est Pater, est Filius, est Spiritus Sanctus idem omnino: ut secundum Orthodoxam et Catholicam fidem consubstantiales esse credantur.

Prob. 2do Ex vulgato Schola prominentiō, omnia in divinis sunt quid unum et idem, ubi non obviat relationis oppositio. Atqui multa occurrit oppositio essentiam inter et relationes divinas. Ergo nec inter se realiter distinguuntur.

Prob. 3°. Si relationes realiter ab
essentia divina distinguerentur, in divinis
non esset trinitas tantum, sed etiam qua-
ternitas, nimirum tres personae, seu tres
relationes, et essentia divina. Atqui in
divinis est trinitas tantum, ut primum ex
concilio Lateranensi IV. vidimus. Ergo, p.

Prob. 2^a pars 1°. Ex laudato
Concilio Lateranensi IV. cap. Damnatus
Extra. De Summa Trinitate. ubi adver-
sus Abbatem Joachimum statuitur,
non esse in Deo verum quaternitatem,
prout patet ex adducto illius textu. At-
qui supposita reali distinctione inter
activam spirationem et paternitatem
ac filiationem, esset vera verum quater-
nitas in Deo, scilicet paternitas, filiatio,
spiratio passiva, et spiratio activa.

2°. Ex loepius dictis nulla est in
divinis distinctio, nisi ubi est oppositio re-
lativa. Atqui nulla est oppositio rela-
tiva inter spirationem activam, et pa-
ternitatem et filiationem: disparatae
quidem idae sunt, ac diversa relationes,
sed non opposita. Ratio est, quia opposi-
tio in divinis fundatur in reali processio-
ne originis unius ab alio. Atqui spiratio
activa realiter ac per veram originem
non procedit à paternitate et filiatione,
sicut procedit spiratio passiva, seu Spiri-
tus Sanctus; unde consequenter realis
est distinctio inter spirationem activam
et passivam, seu melius inter Patrem
et Filium spirantes, et Spiritum San-
ctum spiratum seu productum, non au-
tem spirationem activam, et paterni-
tatem ac filiationem. Itaque
spiratio activa se habet ad Patrem et

458. Filium, sicut divinitas ad tres personas: nam est una et eadem numero per identitatem in Patre et Filio, sicut natura divina est in tribus Personis. Item per eam Pater et Filius sunt unus Spirator, sicut per naturam divinam tres Personae sunt unus Deus.

Superest igitur, ut dicamus, Relationes divinas ab essentia, sicut et Spirationem activam à paternitate et filiatione distinguat saltem ratione ratiocinata seu virtualiter, quemadmodum cit. p. i. c. 2. huius tractatus, num. 33. De attributis absolutis tum ad essentiam divinam tum inter se invicem comparatis aperuimus. Quia rebus realiter distinctis aequivalent; atque de una affirmatur aliquid, quod negatur de alia cum fundamento in re; in quo consistit distinctio rationis ratiocinatae seu virtualis. Nam de paternitate et spiratione activa affirmatur, quod producant; de filiatione et spiratione passiva, quod producantur: Similiter paternitas generat, spiratio activa non generat; filiatio producit, spiratio activa non producit; spiratio activa spirat, paternitas et filiatio non spirant: haecque omnia verò de essentia divina negantur. Ergo, p. Vide ea, quae cit. loc. de attributis absolutis exposuimus.

409.

Conclusio 2^a

Relationes Originis, quae sibi mutuo opponuntur, paternitas scilicet, filiatio, et spiratio activa comparata cum passiva, realiter inter se invicem distinguuntur.

7. 207.

Prob. 1°. Quia relationes illae 459.
mutuam inter se dicunt oppositionem:
neque enim fieri potest, ut qui Pater est,
idem sit sui Filius; alias suimet ipsius
foret Pater, quod plane absurdum est.
Et sic de reliquis relationibus divinis.

2°. Divinae personae plures sunt,
et ab invicem realiter distinctae per rela-
tiones originis, ut constat ex dictis. Ergo
illae relationes originis realiter inter se
etiam distinguuntur, sunt enim formae,
per quas personae à se invicem realiter
distinguuntur, propter quod autem unum-
quodque tale, et illud magis tale.

3°. Relationes, quae se habent ut
quid realiter producens et productum
distinguuntur inter se realiter: nam
nihil potest se ipsum producere realiter.
Atqui paternitas et filiatio, item Spi-
ratio activa et spiratio passiva se ha-
bent inter se invicem ut producens et
productum. Ergo distinguuntur rea-
liter inter se.

Solvuntur objectiones. 410.

Ob. 1°. Contra imam partem imae Con-
clusionis. Relativum et absolutum non
minus distinguuntur, quam relativum
et relativum, imò videtur, quòd magis
debeant distingui, cum non sint ejusdem
ordinis. Atqui relativum et relativum
in divinis distinguuntur realiter, ut
conclusionem 2da probatum. Ergo etiam
relativum et absolutum, seu relationes
ab essentia divina, quippe quae quid-
piam absolutum est.

460.

Resp. neg. maj. Ratio est, quia licet absolutum et relativum sint ordinis diversi, tamen sibi invicem non opponuntur: è contra relativum et relativum in divinis sibi invicem ita opponuntur, ut unum excludat aliud: nempe qui Patrem dicit, dicit Filium ab eo distinctum; qui dicit principium, dicit terminum à principio distinctum.

Confirmatur responsio 1.º ex eo, quod eà uni sint Patres, ut adversus Sabellianos realem personarum distinctionem in divinis adstruerent. 2.º ex celebri hoc Theologorum effatò: omnia sunt unum in divinis, ubi non obviat relationis oppositio.

411.

Ob. 2.º Idè. Ita distinguuntur realiter, quibus conveniunt predicata contradictoria. Atqui essentia divina et relationibus conveniunt predicata contradictoria: nam essentia communicatur Filio, Paternitas non communicatur Filio: Paternitas generat, essentia non generat: filiatio, et spiratio passiva produuntur, essentia non producitur. Ergo essentia divina et relationes inter se distinguuntur realiter.

Resp. 1.º neg. maj. Nam ad verificanda predicata contradictoria sufficit distinctio virtualis, quæ æquivalet quoad hoc distinctioni reali, quamvis tamen non sit verè et absolute contradictoria.

Resp. 2.º neg. min. Nam essentia divina et relationibus non conveniunt predicata verè, sed apparenter

Ob. 2000.

tantum contradictoria. Non enim tum idem 461.
affirmatur et negatur de eodem secundum
idem, seu secundum eandem considera-
tionem; sed respectu essentiae et rela-
tionum idem affirmatur et negatur
de eodem secundum diversas considera-
tiones sumptō. Sic cum dicitur: essen-
tia divina communicatur Filio, pater-
nitas non communicatur; sensus est:
entitas divina sumpta quatenus est
cumulus omnium perfectionum abso-
lutarum communicatur Filio; et sumpta
quatenus est paternitas non commu-
nicatur Filio, quod verum est, et ad
quod sufficit virtualis amplitudo in
entitate divina, et distinctio virtua-
lis inter paternitatem et essentiam.
vide quae cit. c. 2. part. ii. huius Tracta-
tus, pag. 40. ad resp. ad ob. 3. discernimus.

Ob. 3to Tritum est apud Veteres 412.
axioma, naturam et personam in divi-
nis idem non esse, dicit enim Theodore-
tus: Qui naturam et personam idem
esse intelligit, in divisionem Arii in-
cidet, aut in confusionem Sabellii.
Item S. Hilarius Non est idem, inquit,
natura quod res natura.* Ergo natu-
ra seu essentia et relationes realiter
distinguntur.

Resp. Dist. ant. Idem non esse
virtualiter, conc. realiter actu, neg.
ant. Hoc unum laudatō axioma
Patres volunt, quod conceptus natura
prout est conceptus natura, non sit idem
cum conceptu persona prout est concep-
tus persona. Nec mirum: siquidem

* His horum Patrum
auctoritatibus opi-
nionem suam tueri
conabatur Gilber-
tus Porretanus.

462. cum natura divina sit infinita, probet
intellectui fundamentum eam attingendi
modo sub conceptu natura, modo etiam
sub conceptu persona; utroque nimirum
officio, nature et persone, sed sub diversis
respectibus considerata, fungitur.

413. Ob. 4to contra secundam par-
tem ejusdem conclusionis 1°. Ea distin-
guuntur realiter, quæ distinctos pro-
ducunt terminos, quorum unum per-
sonam constituit, alterum non cons-
tituit; quorum unum est commu-
nicabile, alterum verò incommunicabile.
Atqui sic se habet paternitas
et filiatio comparata cum spiratione
activa. Nam 1° Paternitas alium
habet terminum, quam spiratio acti-
va: hæc enim habet spiritum sanctum
pro termino, illa verò filium. 2°
Paternitas constituit personam patris,
non ita spiratio activa, unde personalis
divi non solet. 3° Paternitas est
incommunicabilis, spiratio autem acti-
va communicatur filio.

Resp. neg. maj. Distinctio quip-
pe virtualis fundata in summâ perfec-
tione et eminentiâ divine nature suf-
ficiat ad solvenda tria hæc proposita
difficultatis capita. Ad primum Una
et eadem res in se indistincta potest dis-
tinctos terminos seu effectus producere.
Unus et idem sol diversos ac distinctos
effectus producit, una et eadem arbor
distinctos fructus, unus et idem homo
distinctos filios: quidni ergo una et
eadem entitas divina, que simul et pa-
ternitas est et spiratio activa, distine-

Ms. Litteraria 1011 pag. 461, die Correctur
sunt donec pag. 461. 69
Moxque sub eodem no. 461
non in 1011. 1011. 1011. 1011.

tum terminum habere poterit? Scilicet 463.
tanta non requiritur in principiis dis-
tinctio, quanta reperitur in terminis.

Ad 2um. Quâ ratione con-
cipimus unam et simplicissimam in se
Dei essentiam, propter suam eminentem
perfectionem pluribus distinctis
equivallere, adeoque eam communi-
cari prout absoluto equivaleat, non
communicari prout relativo equi-
valeat; eâdem ratione discernimus,
paternitatem, etsi indistinctam rea-
liter à Spiratione activâ, constituere
Patrem in ratione personæ, Spi-
rationem verò non constituere. Ra-
tio est, quia juxta nostrum intelligen-
di modum Pater prius intelligitur pa-
ter generans filium, quam Spirator pro-
ducens Spiritum Sanctum; Filius enim
per intellectum, Spiritus verò Sanctus
per voluntatem procedit: at nostro
intelligendi modo prior est origine
processio per intellectum, quam pro-
cessio per voluntatem.

Ad 3^{ium}. Ideò paternitas
est incommunicabilis Filio, quia
ipfi opposita est relative; at Spira-
tio activa non opponitur Filio: unde
cum Pater Filium producendo in to-
tum ipfi communicet, in quo nulla
est inter ipfos oppositio, necesse est,
ut vim Spirandi seu producendi Spi-
ritum Sanctum communem cum illo
habeat. Ob. 5to. Spiratio activa, quæ est 414.
in Filio, est à Patre, ergo à paternitate

Prim. D. pag.
209.

infinita, prole
in eam attingit
ra, modo ita
tuoque nimirum
e, sed sub
fungitur.
secundam per
nis? a. Ea
2 distinctos
rum unum
erum non con
in est commu
incommunic
bet paternitas
cum Spiratio
mitas aliam
m Spiratio
irivatum de
Filius.
ersonam
unde per
Paternitas
atio aut
Distinctio
summa per
ine natura
læ opposita
al; immo
nta potest
us produc
ae distinctio
eadem act
et idem hor
ergo una
e simul
tiva, respic

464. Distinguitur.

Resp. dist. ant. Spiratio activa, quae est in Filio, est à Patre per communicationem, quemadmodum essentia Filii est quoque à Patre per communicationem et simplicem, ut vocant, emanationem. Est à Patre tanquam ab origine et principio producente, neg. ant.

Inst. 1° Spiratio passiva nullam habet oppositionem cum paternitate et filiatione, et tamen ab eis realiter distinguitur. Ergo etiam Spiratio activa et simulam habeat oppositionem inter paternitatem et filiationem, tamen ab ipsis distincta erit.

Resp. dist. ant. Spiratio passiva nullam habet immediatam oppositionem cum paternitate ac filiatione, conc. nullam habet oppositionem mediatam, neg. ant. Nam paternitas et filiatio adiunctam habent Spirationem activam, quae mediante opponuntur relative Spiritui Sancto.

Inst. 2° Tam Spiratio activa in Patre mediante paternitate opponitur filiationi, quam filiatio mediante Spiratione activa opponitur Spirationi passiva. Ergo, p.

Resp. neg. ant. et paritatem. Disparitas est, quod Filius, mediante Spiratione activa producat Spiritum Sanctum: contra vero Pater, mediante Spiratione activa non producat Filium; atque ita nulla inter relationes illas esse potest oppositio nec immediata, nec mediata.

466. minat. 3° Patrem refert ad Filium.

Verum cum haec omnia per mentem distinguere possint ac debeant, hinc relationes illae iuxta nostrum coniciendi modum per inadaequatos conceptus spectantur, 1° ut formae quaedam hypostaticae, seu quatenus personas constituunt. 2° ut origines; seu quatenus actus notionales ad productionem determinant. 3° ut sunt formaliter relationes; seu quatenus actu personas ad se invicem referunt.

Observandum denique, nomine proprietatis personalis nihil aliud hinc intelligi, quam specialem ac singularem formam, quae unilibet divina personae inest, eamque in se constituit, et ab alia relative opposita distinguit.

His praenotatis, duo hic in quaestione apud Theologos veniunt, 1um an sint in divinis personis proprietates quaedam speciales ac personales, quibus illae in se constituentur, et ab aliis distinguantur: an absoluta sint, vel relativa. 2um Quomodo relationes divinae constituent personas; an quatenus sunt formae hypostaticae, et secundum esse in: an quatenus sunt formaliter relationes, et secundum esse ad.

416. Quamvis pro stabilitate hactenus à nobis circa huiusmodi Scholae controversias in Theologia nostra agendi ratione nulli hinc parti subtrahere animus sit, ne tamen omnino silentes abire videamur, iurabit, paucis, quid nobis probabilius videatur, aperire, cuique liberum facientes, ut eam, quam maluerit viam sectetur.

Quod 1um in quaestione spectat, videtur nobis, quod proprietates in

Deo personales, quibus persona divina 467.
constituuntur relative duntaxat sint.
Eaque Veterum sententia esse videtur,
utpote qui id, per quod persone divi-
ne distinguuntur, vocant formas, no-
tiones, characteres, proprietates, perso-
narum qualitates. Ita Tertullianus
lib. contra Praxeam, c. 2. Tres personae
esse in Deo non statu, sed gradu, non
substantia sed forma, ait. S.

Basilius lib. 2. contra Eunomium sic
illas proprietates describit: Proprieta-
tes, inquit, qua veluti quidam charac-
teres ac formae in substantia conside-
rantur, in quod commune est distin-
guunt quidem propriis characteri-
bus, at substantia communiter
non discernunt. Ipsa quoque Ec-
clesia in Solemni praefatione Missae
de Trinitate sic canit: Ut in personis
proprietas, in essentia unitas, et in ma-
iestate adoretur aequalitas.

Ratio est, quia debet aliquod
admitti, quo persona in esse personae
constituatur, et distinguatur a quali-
bet alia. Sed id, quod constituit et dis-
tinguit rem aliquam, ejus proprietas
solet appellari, quia illius propria est
ac singularis. Ergo admitti debent
in Deo proprietates personales, quibus
persona divina constituuntur, et distin-
guuntur.

Quantum ad 2. dum videtur di. 417.
cendum, quod Persona divina in ra-
tione communi et quasi generica per-

468. Persona considerata constituitur per relationem
ut est forma quaedam hypostatica; seu per re-
lationem secundum esse in spectatam; at vero
considerata in ratione quasi specificâ talis
persona constituitur per relationem
formalem, quatenus respicit terminum
seu per relationem secundum esse ad spec-
tatam. v. g. Pater in ratione commu-
ni persona concipitur à nobis consti-
tuitur per paternitatem, quatenus est for-
ma hypostatica; Pater vero in ratione
expliata et singulari Patris constitui-
tur per respectum ad Filium.

Ratio in est, quia ratio per-
sonae generativae spectata, et præsi-
vè à personâ divinâ vel ~~etiam~~ creatâ
formaliter non sonat quid relativum,
sed tantum naturam rationalem in-
dividuum subsistentem. Ergo persona
divina v. g. Pater in ratione commu-
ni et quasi genericâ personae conside-
ratus, non constituitur formaliter
per relationem paternitatis ut Fi-
lium respicit, sed per paternitatem,
quatenus est forma hypostatica.

Deinde secundum nostrum con-
cipiendi modum prius intelligimus per
sonam constitui, quam agere vel ad
aliam referri. Ergo prius constituitur
persona in ratione confusâ et quasi
genericâ personae per relationem, qua-
tenus est forma hypostatica, quam
per eandem, quatenus est formaliter
relatio terminum respiciens.

Ratio in est, quia persona
divina distinctè in ratione singulari

et quasi Specifica talis persona considerata 409.
per id constituitur, quod ipsi proprium
est ac singulare, à quo suam habet Deno-
minationem. Atqui relatio secundum
suam formalem rationem, quatenus ter-
minum respicit, propria est, et maxime
Singularis cuilibet persona, que ab eà
Denominatur talis. v. g. relatio paterni-
tatis, prout Filium respicit, soli Patri
propria est, eumque Patrem Denomi-
nat. Ergo persona Divina constitui-
tur in ratione explicita et distincta
talis persona, per relationem forma-
liter spectatam, quatenus respicit ter-
minum. Hoc ita nobis equidem vi-
dentur.

Caput 4um

De Personis in communi. 418.

* Persona, ex Boëtio, definitur,
naturæ rationalis individua substan-
tia, seu Subsistentia.

* vide a nobis dicta
in metaphysica nostra
part. i. c. 3.

1° Substantia, seu Sub-
sistentia, id est aliquid per se Subsistens.
En quo patet, nomen persona acciden-
tibus non competere. 2° Indivi-
dua, id est, Singularis, completa, et
alteri tanquam Supposito incommu-
nicabilis. 3° naturæ rationalis,
id est, intelligentis seu ratione prædi-
tæ. Nam persona vocabulum est no-
men honoris et dignitatis iis duntaxat
Substantiis tribu solitum, que rationis
sunt participes; alia vero Substantia Singu-
lares, Supposita vocari solent, non personæ.

— 4. 212.